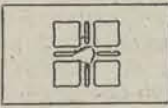

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Abonnementsprijs per jaar:			Prijs der Advertentiën:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50		Per regel	f 0.15
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—		Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12 1/2
Afzonderlijke nummers	„ 0.05		„ „ „ 1000	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
□ Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □
Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribuëeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

J. E. Tehupeiori. — Mededeeling. — Een Terugblik. — Perskroniek. — Uit de O.-I. Mail. — Wat de Inlander vertelt. — Wat de Chinees zegt. — West-Indië. — Van vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur Overzicht. — Feuilleton. — Leeszaal. — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

J. E. TEHUPEIORY †

Wij zijn aartsvijanden van al wat naar affectatie zweemt, op elk gebied, — behalve, als men wil, in het circus of in het ballet. Zoo hebben wij nooit kunnen instemmen in het koor van hen, die tot huldiging van Nederland aanhieven: Aap, wat heb je mooie jongen! telkens wanneer een inboorling van onze overzeesche bezittingen zich voordeed te zijn van gelijke beweging als wij, of een smetteloozen Hollandschen volzin wist uit te spreken. Wij zijn eerder geneigd, het een schande te noemen voor Nederland, dat men daarbij nog in geestdrift ontvlamt als bij de aanschouwing van een ongewoon natuurverschijnsel.

Daardoor zijn wij misschien meermalen onrechtvaardig geweest tegenover degenen uit de Inlanders, die met gezonden zin zich op de wetenschap toelagen, streven naar bredere ontwikkeling en meer zelfstandigheid — een streven, dat, wanneer het ernstig gemeend is, onze volle sympathie heeft. Zoo waren wij het ook tegenover den jongen man, Tehupeiori, voordat wij het voorrecht hadden, in persoon met hem kennis te maken.

Toen wij op het programma van het jongste Nederlandsche taalcongres te Leiden lazen, dat Dr. Djawa J. E. Tehupeiori zou spreken over: „De Inlander voor en na de stichting van het Algemeen Nederlandsch Verbond”, dachten wij bij ons zelve: zeker weer een zoogenaamd ontwikkelde Inlander, die door valsche vrienden of door gewichtig doende belangstellenden zich laat verleiden tot een kermisvertooning! En toen hij bij zijn eerste optreden, nog voordat hij één woord geuit had, daverend werd toegejuicht, scheen onze meening bevestigd te zijn. Doch hoe anders werd alras onze indruk, toen Tehupeiori in den grootsten eenvoud, op bescheiden toon zijne rede hield, waarin hij wees op het nut van de verbreiding van de studie van de Nederlandsche taal onder de Inlanders als grondslag voor verdere kennis. Toen behoorden wij niet tot de laatsten, die uit dolle hart toejuichten deden weerklinken.

Onzen indruk gaven wij weer in het opstel: Indië op het XXXe Nederl. Taal- en Letterkundig Congres, te Leiden gehouden van 26—28 Aug. '08, dat geplaatst is in het Koloniaal Weekblad van 3 September 1908, en aan den daarin uitgesproken wensch heeft de Redactie voldaan door opneming der rede in het nummer van 24 September 1908. Met medewerking van het Algemeen Nederlandsch Verbond is die rede later afzonderlijk uitgegeven, voorzien van een aantal afdrucken van photo's.

En thans — een noodlottig toeval heelt een einde gemaakt aan dat jonge, hoopvolle leven! Het Vaderland van 24 December wijdde de volgende woorden aan zijne nagedachtenis:

„De jonge, nog zooveel belovende man — hij werd slechts 26 jaar oud — was een Indiër van zeer groote verdienste.

Opgeleid aan de zg. Dokter-djawaschool te Weltevreden, waar hij steeds no. 1 van zijn studieklassse was, trad hij reeds op zeer jeugdigen leeftijd als journalist op en wel als redacteur van de Soerat Chabar Wolanda. Niettegenstaande dezen redactioneelen arbeid, verliet hij in 1902 als no. 1 de Inlandsche Artsenschool. Zijn broeder, W. Tehupeiori, ook jl. Vrijdag in het arts-examen geslaagd, en anderhalf jaar jonger, was no. 2.

De jonge dokter-djawa kreeg als standplaats Meester Cornelis, waar hij zich spoedig in een groote praktijk, ook bij Europeesche families, mocht verheugen. Zijn jongere broeder werd te Medan (Deli) geplaatst.

In 1903 kreeg de nu overledene een zeer eervolle opdracht.

De Indische Regeering voegde hem als medicus toe aan een expeditie onder controleur Van Walcheren dwars door Borneo naar de Boven-Mahakam. Hieraan is te danken zijn vlotgeschreven boek „Onder de Dajaks”, dat door niemand minder dan den bekenden Borneo-vorscher prof. dr. Nieuwenhuis ten eerste geprezen werd.

Na terugkomst op Java in 1904 redigeerde Tehupeiori de Indische bijlagen van het Maleische periodiek Bintang Hindia, om in 1907 samen met zijn broeder en een zuster naar Nederland te reizen, waar zij alle drie in Amsterdam studeerden, beide broeders voor het Hollandsche arts-examen, de laatste voor apothekeres.

De Bintang Hindia was intusschen weder herdoopt in Bandera Wolanda en sinds 1 Januari jl. redigeerde de ijverige man ook weder dit Maleische tijdschrift.

Goed opmerker als hij was verzamelde Tehupeiori gegevens voor een werk „Holland en de Hollanders door een Indiër. Zeer jammer, dat dit ook nu niet verschijnen zal.

De sympathieke Amboinees (Menadonees) was te Amsterdam bij zijn korpsbroeders, de studenten, zeer gezien, en werd in verschillende besturen gekozen.

Op het laatste Nederl. Taal- en Letterkundig Congres te Leiden sprak Tehupeiori nog over de Inlanders en het Algemeen Nederlandsch Ver-

bond en oogste zeer veel bijval door zijn met geestdrift uitgesproken rede (sedert in druk verschenen), waarin Tehupeiori den weg wees als het ware naar het hart van de inlanders.

Nog zeer onlangs trad Tehupeiori op als spreker voor het Koloniaal Museum te Haarlem, waar hij zijn auditorium boeide met een levendige schildering van zijn Borneo-reis en de Belgische tak van het Algemeen Nederlandsch Verbond had hem uitgenoodigd om in Januari a.s. in verschillende plaatsen als Brussel, Antwerpen, Gent, Brugge enz. lezingen te houden.

De jonge man had zich de illusie gevormd om, volgende het voorbeeld van collega Mas Asmaoen, als officier van gezondheid in dienst te treden.”

Die illusie mocht niet verwezenlijkt worden, maar nog treffender is het, dat het hem niet gegeven is geworden voort te werken aan de verwezenlijking dier ander illusie: Insulinde voor de voortgaande ontwikkeling harer eigene zonen, onder Nederlandsche vlag, een zegenrijke toekomst te waarborgen!

„Jong te sterven behoort tot de idealen van een dichterlijk leven!” Ver van zijn zonnig land in het koudste jaargetijde van ons nevelig Vaderland, is hij van ons weggenomen, die zoon van Insulinde met zijn warm gemoed. Hij heeft geleefd en is gestorven in het geloof aan zijne idealen. Door zijn vroegtijdigen dood is hij behoed voor de teleurstellingen, die hij in zijn streven zou hebben ontmoet door de verdwaasdheid van de eene zijde, door bekrompenheid en enghartigheid van andere zijde. Maar door de koude aardkorst zal zij henen dringen de schoone belofte in zijn warm woord, tot het jonge geslacht der Indiërs' en hunne oprechte vrienden:

„Er is zeker een belangrijk tijdperk aangebroken in den toestand der inheemsche bevolking van Indië! Insulinde, de schoone slaapster van eeuwen, is ontwaakt! Niet onaardig heeft men gezegd, dat het is alsof een tooverwoord heeft geklonken, zoo machtig als dat van de Indische tovenaars Yoghis en Rishis, die, zooals de sage verluit, in enkele minuten uit een manggapit een trotschen boom vol bladeren en sappige vruchten kunnen scheppen.

Intusschen, zoo snel is het niet gegaan; wel zijn in betrekkelijk korten tijd onmiskenbare teekenen van nieuw leven, van nieuw verlangen opgemerkt, van gestadig voortschrijden op den goeden weg.”

„En dan, wanneer Indië eenmaal beschaafd zal zijn, beschaafd onder Nederlandschen invloed, beschaafd door de kennis der Nederlandsche Taal, dan zal er vanaf de Stranden van Noord-Sumatra tot aan de Kanaalrotsen van Nieuw-Guinea zich een bolwerk uitstrekken, dat eens bewaardheid zal maken de schoone woorden van den dichter, tot Nederland gericht:

Wat aan glansen mocht verdooven,
O, de schiff'ring van Uw taal,
Zacht als dons en scherp als staal,
Kan geen tijd of macht U rooven.....
Zoolang ge uit Haar parelvloed,
Teerheid put en heldenmoed!”

Dan, voegen wij er aan toe, zal de naam van den jonggestorven Tehupeiry dankbaar blijven her-dacht bij allen, over wie Neerland's vlag zich ont-plooit!
B.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

In dank alsnog ontvangen van de afdeling Leiden, ten behoeve van de noodlijdenden op Curaçao: f 8.—

Voor de opgave,

E. VAN ASSEN, *Secr.*

Een Terugblik.

Wederom zijn wij genaderd tot het tijdstip, waarop men gewoon is terug te zien op hetgeen de afgelopen jaarkring heeft gebracht. Het was voor Indië een jaar van groote onzekerheid en wan-trouwen, waarvan de crisis zich openbaarde in de oneensgezindheid van twee verdienstelijke vaderland-ers. Het programma onzer Vereeniging wil zich houden buiten den politieken strijd, wij kennen geen partijen. Eerder is de politiek onze vijandin, want zij kweekt partijzucht en egoïsme. Harde woorden zijn er in 's Lands vergaderzaal gespro-ken over het politiek beleid in Indië, maar niemand durfde de gevolgen aan, waartoe een nuchter op-merker moest meenen, dat de geleverde beschouwin-gen noodwendig zouden leiden. Aan alle partijen was de verdediging van den heer Van Heutsz door den Minister welkom, diens woorden werden niet verder aan den toets onderworpen. De partijen be-hielden hare positie en wachten den kiezersstrijd van 1909 af.

Wij zijn vreemd aan de bewegingen der hooge politiek, wij willen niet vragen, aan welke zijde het recht is, maar wij verheugen ons, dat, wat ook de oorzaak er van zij, laat ons hopen ernstige zelfbetrachting, ten slotte het vooruitzicht is ge-opend, dat wederom, trots alles, de idee der men-schelijkheid en der rechtvaardigheid zal zegevieren, dat bij het aanbreken van den nieuwen jaarkring de teekenen zich vertoonen van een rustig streven, langs den weg des vredes, naar welvaart, ontwik-keling, volksgeluk.

Hebben wij de waarschuwing noodig, die door de gebeurtenissen in Britsch-Indië tot ons komt? Wij gelooven van niet. Ook bij ons is er een ont-waking tot nieuw leven, tot zelfbewustzijn bij de verschillende rassen, die tot dusver lijdzaam zich nederlegden bij wat anderen over hen beschikten. Maar de afscheiding der rassen is in ons Indië nooit zoo sterk geweest als bij onze Engelsche naburen. Er bestaat meer onderlinge sympathie die een goede verstandhouding mogelijk maakt, welke voert tot erkenning en waardeering van elkanders rechten en wenschen. Bijv. is ook door het Be-stuur met sympathie begroet de jonge Inlandsche vereeniging Boedi Oetomo. Men beweert vaak, en velen vreezen, dat met eene voortgaande ontwik-keling van den Inlander door de bevordering zijner emancipatie een zelfmoord wordt gepleegd aan onze heerschappij, dat het ons verplichten zal Indië los te laten, om niet te spreken van de verjaging van den overheerscher als eindelijk gevolg. Geen vrees schijnt ons ongegronden. Ja, de overheer-scher moet verjaagd, dat willen wij zelf. Hij worde vervangen door den vriend, den deel-geenoot.

Zoo'n ideaal willen wij ons droomen, naar zoo'n ideaal streeft onze vereeniging: Oosten West. Wij zullen dan met recht kunnen spreken van een Grooter Nederland, het Nederland aan deze zijde van den Oceaan en het Nederland aan gene zijde, het worde één Groot-Nederland, groot door hoog-hed van begrip omtrent volkenrecht en menschen-recht!

Met een droom, tot welker verwezenlijking ook wij naar onze bescheiden krachten willen bijdragen — het kleinste steentje, juist geplaatst, kan den grootsten steen voor wankelen behoeden, en het gebouw aldus helpen schragen — treden wij vol-moed het Nieuwejaar in.

Ook onzen West-Indischen broeders geldt onze hoopvolle groet tot het Nieuwejaar. Het bericht van een vreedzame oplossing der Venezolaansche quaes-tie, zonder dat onzerzijds een druppel bloeds ver-goten is, of de geringste aanleiding gegeven is voor het volk van Venezuela tot wraak of wantrouwen of geheimen tegenzin, was een heerlijk Kerstgeschenk, waarmee wij onze staatslieden hartelijk gelukwens-chen. Met een vastere toekomst zal ook met meer gerustheid worden gearbeid aan de ontwikkeling der bronnen van welvaart in dat gedeelte van Neder-land.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *N. Rotterd. Crt.* over „Port-Trust” in Indië. — Het *Alg. Handelsblad* over leerplicht in de Battak-landen. — De *Standaard* over Mr. C. Th. v. Deventer's jongste Atjeh-artikel. — Een inspectoraat voor ver-keerswegen in de buitenbezittingen. Opmerkingen hierover van de *N. Rotterd. Crt.*

In de jongste mailberichten wordt melding ge-maakt, dat de Indische regeering de wenschelijkheid overweegt van de instelling eener commissie van beheer voor den haven van Tandjong Priok. Het doel van dezen maatregel is waarschijnlijk om te geraken tot een havenbestuur in den zin der in Engeland en in Britsch-Indië werkende „Port-trusts”.

De *N. Rotterd. Courant* teekent hierbij aan:

„Wij juichen deze nieuwe poging om de Indische regeering en het opperbestuur te ontlasten van be-moeienissen, die haar, bij de veelheid der bedrijven, op den duur te zwaar moeten worden, van harte toe, doch wijzen er op, dat ook onder een port-trust de financieele resultaten van het havenbeheer ongunstig zullen blijven, zoolang niet de inkomsten uit het havenbedrijf aanzienlijk worden vermeerderd en tusschen uitgaven en ontvangsten een evenwicht wordt verkregen, dat thans ten eenenmale wordt gemist. De inkomsten, uit de haven van Tandjong Priok getrokken, zijn thans gering, en wanneer een port-trust met het havenbedrijf belast wordt, zal de handel er op voorbereid moeten zijn, dat van de goederen- en producten-beweging over de haven en van den opslag in de gouvernementen-hangars eene belangrijke bijdrage in de kosten der havenexploita-tie zal gevraagd worden, terwijl prauwenveren, wa-terleveranciers, kolenhandelaren enz. naar billijk-hed zullen moeten betalen voor de vele faciliteiten en voor de voordeelen, die uit het gebruik maken van de haven, van de haventerreinen en van het scheepvaartkanaal naar Batavia, voor hun bedrijf voortvloeien. Ook voor de scheepvaart zullen wel-licht de lasten moeten worden verhoogd en nieuwe lasten worden opgelegd, terwijl een matige heffing voor in- en ontscheping van passagiers en hunne goederen door een port-trust ongetwijfeld zou wor-den overwogen.

Zijn, volgens den heer Cremer, de belanghebben-den bij handel en scheepvaart — althans in zake de havenverbetering voor Soerabaja — beslist on-genegen om, anders dan in zeer beperkte mate, bij te dragen in de daarvoor noodige uitgaven en geldt in deze bij hen: „De staat is er goed voor”, bij havenexploitatie en havenverbetering door middel van een port-trust zal men o. i. bemerken, dat deze opvatting zal moeten verdwijnen.

Indien de Indische regeering of de minister van koloniën het voorstel tot instelling van een com-missie van beheer voor de haven van Priok zou willen publiceren, zoo zegt ten slotte het Rotter-damsche blad, zou misschien openbare beoordeeling van dit voorstel bij belanghebbenden aanleiding ge-ven tot opmerkingen en wenken, waarmee bij de instelling der bedoelde commissie ware rekening te houden.”

Onder het opschrift „Leerplicht in Indië” schrijft het *Alg. Handelsblad*:

„In de Indische bladen werd niet opgemerkt on-derstaande mededeeling, die toch wel der vermeld-ing waard is:

„Door het zelfbestuur van een paar landschap-pen in de afdeling Simeloengoen en Karolanden werd verplicht schoolbezoek ingevoerd voor kinde-ren van beiderlei kunne van 6 à 7 jaar en wel ge-durende vier achtereenvolgende jaren.”

Het *Alg. Handelsblad* vindt dat dit getuigenis af-legt van een merkwaardige ontwikkeling der Bat-taklanden.

„Kort geleden nog, zegt het b'ad, was de bevol-king naar Europeesche opvatting geheel onbe-schaafd; sedert een paar jaar zijn de toestanden daar veranderd, de band met het Nederl. bestuur, dat naast het inlandsche zelfbestuur staat, is ver-sterkt, en thans stelt dit zelfbestuur leerplicht in, die in onze Oost nog nergens anders bestaat.”

De *Standaard*, het bekende artikel van Mr. C. Th. van Deventer over den toestand in Atjeh onlangs in *Land en Volk* gepubliceerd, overnemende, knoopt daaraan de volgende opmerking vast:

„De heer Van Deventer, zegt het blad, hoopt, dat de zaak weldra in de Eerste Kamer zal ter sprake komen. Misschien is de heer Van Deventer wel wat vlug met zijn ongerustheid. Ons dunkt, men kan ten dezen volle vertrouwen stellen in den minister van koloniën, die den wil en de kracht heeft, om te zorgen dat zijn program wordt uitge-voerd.”

Dit klinkt niet onaardig, als men vergelijkt wat ten dien aanzien bij het Indisch debat in de Eer-ste Kamer door den minister van koloniën is ge-antwoord op een vraag van het Eerste Kamerlid, den heer Staal, betreffende de verhouding: Van Heutsz—Liefcrinck—Swart.

De *N. Rotterd. Courant* verheugt zich in de in-stelling van een inspectoraat voor de verkeerswe-gen in de buitenbezittingen.

„Geeft, zegt het blad, het opmaken van een al-

gemeen wegenplan voor het geheele eiland Sumatra reeds blijk van de behoefte, die de Indische regeer-ing heeft gevoeld aan een meer systematische werk-wijze dan bij het volgen der voor ieder gewest af-zonderlijk gedane voorstellen ten aanzien van aan-leg en verbetering van wegen is te verkrijgen, de jongste mail bracht ons een bericht, dat een nieuw bewijs is voor het verlangen der regeering naar een centrale leiding. Met den titel van inspecteur der verkeerswegen in de buitenbezittingen is toch ter beschikking van den directeur der burgerlijke openbare werken gesteld een hoofdingenieur, ten einde werkzaam te worden gesteld in het belang van de opnemings, den aanleg en de verbetering der verkeerswegen in de buitenbezittingen. Dat men voor dit nieuwe ambt koos den hoofdingenieur der spoorwegen K. J. A. Ligtfoot, (*) is eene aanwijzing, dat de Indische regeering den aanleg van spoorwe-geen op de buitenbezittingen en dien van gewone wegen in onderling verband wenschte te houden en te zien behandeld. De heer Ligtfoot is de ontwer-per van het plan voor den aanleg van spoorwegen in Zuid-Sumatra van Telok Betong naar Benkoelen en naar Palembang, terwijl hij in 1907 en 1908 een spoorwegverkenning in Midden-Sumatra verrichte, waarvan het rapport, naar wij meenen, reeds is ingediend. Aangezien voor het opmaken der spoor-wegplannen voor Zuid- en Midden-Sumatra een uit-gebreide studie is gemaakt van den bestaanden han-del en van het verkeer in de betrokken gewesten, gegrond op plaatselijke onderzoekingen, mag wor-den aangenomen, dat de Indische regeering een ge-lukkige keuze heeft gedaan bij de benoeming van haren voorlichter en inspecteur der verkeerswegen in de buitenbezittingen.

Terwijl wij met belangstelling de goede gevolgen van deze benoeming tegemoet zien, wenschen wij nog eens de aandacht te vestigen op het o. i. juiste standpunt, door den heer Fock in zijne „Beschou-wingen en voorstellen” ingenomen, waar hij schrijft dat de noodzakelijkheid van gewone verkeerswegen volstrekt niet wordt opgeheven door de aanwezig-heid van spoorwegverbindingen, omdat deze de taak der gewone wegen, met betrekking tot het verkeer der inlanders, niet geheel of zelfs niet in belang-rijke mate kunnen overnemen.

Indien ieder jaar, zooals voor 1908 en 1909 het geval was, een flink bedrag van de voor de econo-mische ontwikkeling der bevolking beschikbaar gestelde sommen wordt bestemd voor aanleg en verbetering der wegen op de buitenbezittingen en wanneer daarmede gepaard gaat een doeltreffend gebruik der landschapskassen van de zelfbesturende landen voor hetzelfde doel, dan kan het wegnemen in de buitengemeenten binnen afzienbaren tijd be-antwoorden aan het doel, dat mr. Fock zich voor oogen stelde: „verhooging van het vertier en de welvaart onder de inlanders”. De centrale leiding kan er dan voor zorgen, dat dit wegnemen tevens zooveel mogelijk voorziet in de behoefte van de Europeesche landbouw en nijverheid, terwijl combi-natie van Inlandsche en Europeesche belangen, naast den aanleg van gewone wegen, ook dien van spoorwegen noodig kan maken.”

Uit de O.-I. Mail.

In de Indische bladen, die de jongste mail ons bracht, lezen wij verschillende berichten omtrent de reis van den Sultaan van Koetei over Java.

Zoo deelt het Soer. Handelsblad o. a. mede, hoe deze vorst met groot gevolg den 24sten November te Soerabaja per ss. Reijnstaankwam.

Te Bandjermasin had de sultaan een bezoek ge-bracht aan den resident van Weert, aan wien, naar men weet, de sultaan groote verplichtingen heeft ter zake van de teruggave der Bongandomeinen en de regelingen door het gewestelijk bestuurshoofd ge-troffen in zake de particuliere belangen van hem en zijn broeder Pangeran Mangkoe. Hoewel dat niet van een leien dakje ging, en het belang van derden leelijk in de knel kwam, gelooft men toch, dat de gevonden oplossing in het belang van het rijk Koetei is geweest en de positie van den vorst er door gewonnen heeft.

Even na het vertrek van den sultaan naar Soera-baja, schrijft het blad, kwam te Bandjermasin aan de adviseur voor de Buitenbezittingen, de heer Colijn, die zich verleden week Zaterdag te Soerabaja inscheep-te, tot bespreking en regeling van bestuursaangele-genheden in de Z. en O. afd. van Borneo. 't Was dus een heele drukte in het anders zoo rustige Bandjer-masin.

In het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. lezen wij: „De Sultaan van Koetei zou Vrijdag 27 Nov-rechtstreeks per trein naar Buitenzorg vertrekken, om zijne opwachting bij den landvoogd te maken.”

Dit bezoek houdt, zoo deelde iemand uit zijn omgeving aan het Soer. Hbl. mede, niet het minste verband met perkara's of dergelijke, maar is een zuivere beleefdheidsvorm, welke de vorst

(*) In haar no. van eergisteren deelt de *N. R. Crt.* mede, dat zij bericht uit Indië ontving, waarin melding gemaakt wordt van het plotseling overlijden van den hr. Ligtfoot.

meent in acht te moeten nemen, ook al reist hij voor zijn genoegen.

Aan het Soer. Hbl. werd voorts nog het volgende meegedeeld:

„Zoo'n reisje naar Java kost natuurlijk een massa geld, maar de sultan heeft zijn inkomsten in den laatsten tijd zoo belangrijk zien stijgen door de buitengewoon hooge producties der petroleumbronnen in zijn gebied, dat een dergelijk genoegen er best af aan. Thans bedraagt de royalty, die hij dagelijks geniet, f 1000; dat bedrag zal, naar de leiders der exploitatie den sultan hebben verzekerd, binnenkort tot 3000 per dag stijgen. Een aardig inkomen alleen uit de petroleum.

Maar nu de aanleiding tot de reis: Zooals u weet, is reeds vroeger op verzoek van den sultan een Balisch deskundige naar Koetei gekomen, om de bevolking ginds den sawaharbeid te leeren; die pogingen moeten echter weinig succes hebben gehad. Nu heeft de sultan een 30-tal volgelingen meegenomen naar Java, die hier geruimen tijd zullen blijven, om den sawah-aanleg en -arbeid te leeren, opdat het dertigtal later een kern zal vormen waaraan zich, naar men hoopt, de eigen bevolking zal aansluiten. Voorloopig rekent men echter in hoofdzaak op Balische en Javaansche emigranten.

Het groote verschil met de Javanenkolonies, die de regering in de Lampongs tracht te vormen is, dat in het Samarinaasche het te ontginnen gebied doorsneden wordt door twee groote wegen, den rivier- en den nieuwen landweg, een voordeel, dat niet onderschat mag worden in verband met de duurte van het transport van levensmiddelen en verdere behoeften der emigranten, dat hier zeer weinig zal kosten.

Dat is — naast den wensch om zichzelf en zijn naaste familie eenige ontspanning te geven — de hoofdfreden van het bezoek van den sultan aan Java.

Voor die ontspanning zal de terugreis van Buitenzorg over Java zeer langzaam geschieden. De Preanger krijgt eerst een beurt; daarna zal de Soenan, die den sultan geïnviteerd heeft, het aangekondigd bezoek ontvangen, terwijl ten slotte ook Losari den rijken Inlandschen vorst met gevolg als gast onder zijn dak zal zien.

De sultan is, evenals zijn broeders, reeds vroeger in Nederland en op Java geweest. Een plukvogel, zooals sommigen in hem meenen te hebben ontdekt, is hij geen zins, al dunkt hij er niet over, om te „tawarren.“ Engelsche en Nederlandsche agenten loopen het paleis te Koetei al sinds jaren plat; vandaar, dat de sultan zich op Java niet meer arm behoeft te koopen.”

Een Vereeniging van Regenten.

Het vereenigingsleven onder de ontwikkelde Javanen neemt meer en meer toe. Uit de inlandsche wereld wordt aan het Bat. Nieuwsblad geschreven, dat door de regenten van Japara en Lemanggoeng een circulaire verspreid is aan alle regenten en enkele ontwikkelde inlanders om een vereeniging op te richten, waarin alleen regenten gewone leden kunnen zijn. Eerstdaags zullen zij de regering verzoeken om toestemming tot de oprichting.

In het kort is het hoofddoel der vereeniging:

1. Het bevorderen van bijeenkomsten ter bespreking der belangen van Java en Madoera in 't algemeen, en van de inlandsche bevolking in 't bijzonder.
2. Het formuleeren op die bijeenkomsten van voorstellen ter aanbieding aan het gouvernement, waar zulks nuttig en oortbaar wordt geacht, ten einde verbeteringen op Java en Madoera te verkrijgen of hinderpalen voor den voortuitgang op stoffelijk en geestelijk gebied weg te ruimen.
3. Besprekingen over politiek en godsdienst dienen geheel te worden vermeden.
4. Het bevorderen van de uitgaven van doelmatige werken ten nutte van den Javaan.
5. Het bevorderen van studie onder de Javanen; b.v. stichting van een studiefonds.
6. Het oprichten en instandhouden van instellingen ten behoeve der inlandsche bevolking.
7. Het uitgeven van een derslag der bijeenkomsten ter verspreiding onder de inlandsche ambtenaren op Java en Madoera, van welk verslag zoo mogelijk een nederlandsche vertaling of een in het Nederlandsch opgesteld extract wordt aangeboden aan de leden der regering, zoowel hier, als in Nederland.

Algemeene inrichting. Contributie f 10 's maands voor gewone leden (d. z. regenten alleen); f 2.50 buitengewone leden, alleen inlandsche ingezetenen zoowel regenten als niet. Regenten, na goedkeuring van het bestuur.

Op de vergaderingen mag slechts gebruik gemaakt worden van 't Nederlandsch en 't Maleisch.

Het bestuur bestaat uit 5 leden. De leden worden gekozen voor een jaar, doch zijn herkiesbaar. Uit 't midden van 't bestuur wordt een president-secretaris benoemd, aan wien wordt toegevoegd een bezoldigd particulier secretaris.

Dit is het schema. Vindt het instemming, dan wordt tot oprichting der vereeniging overgegaan.

Wij hopen, dat vele regenten zich zullen aansluiten, zoowel ouderen als jongeren, merkt de redactie van het Nieuwsblad op. De jongeren kunnen de leerschool der ondervinding van de ouderen volgen; en de ouderen kunnen de wenschen der jongeren leeren kennen en daaraan tegemoet komen.

Bovendien: het bijeenkomen van de regenten en andere Javaansche intellectuels is al heilzaam en nuttig, waar daarmee bereikt kunnen worden:

Uniformiteit in de werkwijze, zoomede in de opvattingen der van de regering ontvangen bevelen.

Door onderlinge critiek zullen eventueel regenten worden afgehouden van daden, die niet in 't belang der bevolking kunnen worden geacht.

Het zien van andere toestanden in andere streken zal de leden allicht op 't denkbeeld brengen om in hun ressort de een of andere verbetering in te voeren.

Chineesche moderniteit.

Zooals in onze nieuwe rubriek „Wat de Chinees vertelt“ valt op te merken, streven de in Nederl.-Indië geboren zonen van het Hemelsche rijk naar vereenvoudiging hunner veelal zeer kostbare, en niet altijd praktische voorvaderlijke gebruiken.

Onder bovenstaand opschrift schrijft het Nieuws v. d. Dag v. N.-1.:

„De Chineezers zijn voornemens, voortaan hunne afgestorvenen op de eenvoudige Europeesche manier per lijkwagen te begraven.

Het zou te betreuren zijn, vindt het blad, indien de Chineezers aan dit voornemen gevolg gaven; daardoor zou alweer een hunner schilderachtige gebruiken verloren gaan, zonder dat het daarvoor in de plaats komende werkelijke voordeelen aanbiedt.”

Een Inlandsch schrijver geeft o.m. in het Bat. Nieuwsblad een merkwaardige begrooting zijner inkomsten en uitgaven:

„Mijn maandelijksch inkomen bijdraagt f 25. Mijn vader is niet in staat mij van tijd tot tijd nog wat toe te stoppen, gelijk zooveel gebeurt, wat nadeelig is voor de ontwikkeling van het zelfstandigheidsgevoel. Mijn vader heeft namelijk het groote voorrecht van Onzen Lieven Heer gekregen, thuis nog negen monden te moeten openhouden.

Hieronder hebt ge dan mijn maandelijksche begrooting. Ik lach er zelf om, al heb ik meer lust tot schreien:

Inkomsten	f 25.—
Kost	f 7.50
Inwoning	„ 2.50
Bijdrage in de kosten van het onderhoud mijner familie	„ 2.50
Abonnementen tijdschriften bij Visser & Co.	„ 2.—
Contributie leestrommel	„ 1.—
Contributie societeit	„ 0.25
Bijdrage aan den staat voor de straatverlichting	„ 0.25
Spaarbank	„ 0.25
-Een huisbediende, manusje van alles	„ 0.75
Recht postwissel	„ 0.20
Twee postzegels à f 0.10	„ 0.20
Drie briefkaarten à f 0.05	„ 0.15
Ontbijt à f 0.025 per dag	„ 0.75
Olie à f 0.025 per dag	„ 0.75
Houtskool	„ 0.10
Zeep voor de binnenwasch	„ 0.05
Suiker	„ 0.20
Buitenwasch	„ 0.50
Onvoorziene uitgaven	„ 1.—
Totaal	f 24.15

Zoodat mij, ambtenaar van de nederlandsch-indische regering, f 0.85 blijft als zakgeld voor een geheele maand. Men vergeet niet, dat ik hierbij niets heb berekend uitgaven voor kleederen, en dat ik voor onvoorziene uitgaven niet meer dan één gulden heb uitgetrokken.

Na de verschillende uitgaven besproken te hebben, zegt schrijver ten slotte:

„Wat het koninklijk salaris van mijn jongen betreft, dat is geen betaling, maar hij stelt er zich mede tevreden, omdat hij op mijn kosten de school mag bezoeken, wanneer ik op mijn werk ben. Het schoolgeld bedraagt slechts één dubbeltje; vandaar die royaliteit van me.

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

Groote keuze

Wollen en Donzen
DEKENS.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

INSTITUUT
VOOR VREEMDE TALEN.

VEREENIGING VAN DOCENTEN.
DIRECTEUR: DR. W. F. STUTTERHEIM.
Latijn — Grieksch — Fransch — Duitsch —
Engelsch — Spaansch — Italiaansch — Rus-
sisch — Zweedsch — Noorsch — Deensch —
Maleisch — Javaansch en Soendaneesch. —

Prospectus en inlichtingen:
van Galenstraat 1b.

VERKLEUR-Rijwielen
zijn
de beste.
VROLIJK &
VAN 'T WOUT
Noordeinde 140^B
Koningsplein 6
TELEFOON 3144.
TELEFOON 2562.

Genoeg, ik zal mijn lezer niet langer plagen met mijn begroting. Hij zal ook nu wel moeten toegeven, dat wij in onze positie wel eenige verbetering gebruiken kunnen. Toch wil men maar niet inzien, dat het bij ons geen rozengeur en manschijn is. Is het zoo'n wonder, dat de jongelingen van de opleidingsschool het baantje van tjarik niet ambieeren? Misschien reken ik later nog wel eens voor u uit, hoe een tjarik-assistent wedono op f 15 salaris rondkomt. Voorloopig is dit genoeg. Ik hoop, dat mijn collega's, djoeroetoeissen, het mij niet euvel zullen duiden, dat ik dit uit de school geklapt heb.

WAT DE INLANDER VAN NED.-INDIË ZEGT.

De Nieuwe Courant van Maandag 21 dezer levert aan de inlandsche pers in Nederlandsch-Indië het bewijs, dat hare nederlandsche „kaka k perampoe wan" (oudere zuster) thans reeds notitie van naar neemt. In de rubriek „Koloniën" lezen wij, dat, wat in dat blad gezegd is omtrent de gisting in Karanganjat geheel overeenstemt met hetgeen in een paar maleische bladen omtrent den toestand in die afdeeling medegedeeld wordt. Bedoeld zijn de artikelen over de door den Regent genomen maatregelen, voorkomende in Perniagaan en Pantjaran Warta. Het stuk eindigt als volgt: Ook de beide inlandsche bladen waarschuwen er voor, den stand van zaken in Karanganjat niet licht op te nemen; één daarvan zegt, dat het yreest, dat men daar bezig is kookjes te bakken, die later zullen blijken een bitteren nasmaak te hebben."

Sinar Borneo bespreekt de volgende plichten, welke kinderen tegenover hunne ouders hebben in acht te nemen: 1. zij moeten de bevelen hunner ouders opvolgen; 2. zij moeten hun eerbied betuigen; 3. zij mogen hen niet voorbijgaan, niet luid tot hen spreken; 4. worden zij door hen geroepen, dan moeten zij met een vriendelijk gelaat antwoorden; 5. zij moeten hen steeds in een tevreden stemming brengen; 6. zij mogen geen verwijten tot hun richten, hen niet aankijken op eene wijze, die hun pijnlijk is, niet veronderstellen, dat hunne ouders iets zullen doen, wat hun tot nadeel strekt en niet zuur kijken, wanneer hunne ouders het een en ander in hen afkeuren.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië zorgt voor den Inlander, alsof hij een zéér fijn porceleinen poppetje is, roept Bintaig Soerabaja uit, een voorwerp, dat in een glazen kast opgesloten wordt, opdat er geen stof op kome en opdat men het niet dagelijks aanraakt. De desaman is als omsloten door een heg van passen, opdat geen vreemde oosterling hem al te gemakkelijk naderen kan. Want, beweren de ambtenaren, die het Gouvernement vertegenwoordigen, door zijne domheid laat de kleine man zich gemakkelijk bedriegen, afzetten en uitzuigen. Hij is echter zoo dom, zegt het blad, dat hij zichzelf bedriegt, b.v. door het knoeien met allerlei produkten. Zoo werd op Madoera vroeger veel siwalansuiker (Borassus flabelliformis) bereid. Toen deze veel aftrek had, ging de madoerees die suiker met meel of met fijngestampte zemelen vermengen. Het gevolg daarvan is natuurlijk geweest, dat de europeanen te Soerabaja geen suiker meer van Madoera wilden koopen.

Kratokboonen, afkomstig van planten, welke nog geen jaar oud zijn, zijn eetbaar, doch de zaden van overjarige planten zijn bedwelmend. Eetbare kratokboonen waren vroeger een gewild uitvoerartikel. Maar de madoerees vermengde de eetbare met boonen van overjarige planten, en toen in Europa drie personen zijn gestorven ten gevolge van het nuttigen van kratokboonen, deed men geen bestellingen meer en verliet de handel in die boonensoort.

De kapoekvezel van Java was vroeger gunstig bekend en haalde goede prijzen. Maar wat deed Kromo? Hij mengde goede kapoek met vezel van onrijpe vruchten, waardoor het javaansche product een slechten naam kreeg. De javaansche coprah was zéér gewild, toen men die maakte van rijpe klappers en de noot in de zon droogde. Maar toen de inlander ging knoeien door de klappers jong te plukken en de noot boven het vuur te drogen, werd het artikel onverkoopbaar. Nu de desaman moeilijk meer door lieden van buiten bedrogen kon worden en hij toch bedrogen wilde worden, bedroog hij zichzelf, merkt de redactie van de Bintang Soerabaja scherp op.

Lain loeboek lain ikanja, lain padang lain belalangja (letterlijk: een andere diepte, een andere visch; een ander veld een andere sprinkhaan — ons: zoovele hoofden zoovele zinnen) klaagt Timoe Djoering in Pemberrita Betawi naar aanleiding van het feit, dat men de

*) Elders ook wel lontar of tal genoemd.

toelating van inlandsche kinderen op de europeesche scholen bemoeilijkt, niettegenstaande er een aanschrijving bestaat om geen onderscheid in ras te maken. De onderwijzers bedenken allerlei redenen, om de toelating van die kinderen tegen te gaan. De een wil alleen kinderen van aanzienlijken en grooten aannemen; de andere zegt, dat er geen plaats meer is. Wat dit laatste aangaat vraagt hij, of het personeel op de europeesche school dan niet bevoegd is om een verzoek tot uitbreiding van het schoolgebouw te doen?

In Taman Sari bepleit P. de oprichting van industriescholen in de desa, om den inboorling in de gelegenheid te stellen zich in de een of andere ambacht te bekwaamen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De verschillende, door chineezzen geredigeerde bladen en ook die couranten, welke, hoewel onder redactie van niet-chineezzen staande, zeer veel door onze chineesche onderdanen gelezen worden, hebben lange artikelen gewijd aan den pas overleden rjong té Kong Si Koen*) en aan zijne een paar dagen na hem gestorvene tante, door naar volk betiteld met: „Kok bo." Een paar bladen droefteekenen van rouw. Tiong Hoa Wi Sien Po en Perniagaan verschenen op den dag der vorstelijke begravenis met in zwarten rand en van Pewarta Soerabaja was het hoofdblad op blauw papier gedrukt.

Het schijnt, dat de chineesche dames in haar nationaal vaandel met den draak (liong) een d'vies voeren, gelijkheid aan het Fransche: trapez, trapez toujours, frappez tort, mais trapez juste; althans Kornelia Lie, die véél in Tiong Hoa Wi Sien Po scrijft en zich als een degelijke vrouw doet kennen, stelt ook weer aan dat blad de vraag: „kan het dobbelen iemand, die in droefheid verkeert, vertroosten?" Neen, antwoordt zij daarop, het is een verkeerde meening van sommige vrouwen die van oordrel zijn, dat het spel leed doet vergeeten. Van gansch harte hopen wij, dat zij met haar ruim vier kolommen met kleine letter gearukt, in keurig maleisch geschreven betoog succes mogen hebben. Zij verdient het ten volle. Het is voornamelijk tegen het dobbelen in sterhuizen, dat ze te keer gaat, nog heftiger dan hare rasgenoot Jjoe Tjoen Nio in een vorig nummer deed.

Het is opmerkelijk, hoe hardnekkig de chineezzen-journalisten — zoowel van het vrouwelijk als van het mannelijk geslacht — tegen het spelen te velde trekken. In den stapel maleische bladen, welken de mail wekelijks aan „Oost en West" brengt (tusschen de 30 en 40 nummers) komen telkens zeker een paar artikelen voor tegen het kaartspel. Wordt het nog geen tijd om de pacht der chineesche dobbel-spelen af te schaffen? moeten wij beschaamd aan de Indische Regeering vragen.

In Perniagaan stelt Tan Tiang Hoa voor om de bestaande chineesche gebruiken bij het kennisgeven van huwelijken en sterfgevallen en bij het vieren van bruiloften te vereenvoudigen; z. i. zou men kunnen volstaan met een huwelijk of een sterfgeval eenvoudig door middel van een korte advertentie bekend te maken. Het is niet noodig, dat men een aankondiging van een huwelijk opstelt als een programma van een opera of een reclame voor een eethuis, vindt hij. En wat de feesten betreft, waarvoor is het noodig, vraagt hij verontwaardigd, om steeds vrouwen van verdacht allooi er bij te halen. Ook vindt hij het af te keuren, dat men een onderscheid maakt in de bejegening van de gasten, die veel of die weinig als bijdrage voor het feest geven — dus als het ware de gasten tarifiëert. Wanneer men aan tafel wil gaan, zegt hij, ziet men den gastheer heen en weer loopen als een spoorwegconductor, die de kaartjes ophaalt. De gasten, die bijvoorbeeld méér dan een som van twee gulden geven, krijgen een plaats aan de tafel, waar men op europeesch eten onthaald wordt en waar men gebruik maakt van lepel en vork. Ooffert men een kleiner bedrag, dan moet men zich tevreden stellen met de tafel, waar een chineesch menu wordt rondgediend en men het voedsel tot zich neemt door middel van twee stokjes.

Bovenstaand onderwerp is reeds méér dan eens in de maleische pers besproken. Zouden de soms overdreven luisterrijke feesten en bachanaliën bij chineezzen weldra tot het verledene behooren?

In Pewarta Soerabaja geeft Tjiong Tjoe Gi zijne blijdschap te kennen over de oprichting van de javaansche vereeniging Boedi Oetomo.

*) Volgens de europeesche diplomatie — vide den Almanach de Gotha voor 1909 — hette hij Kouangsiu en zijne tante Tseu hsi. China wordt genoemd Tatsing kouo of Tchoung Kouo. Onze chineesche onderdanen spreken steeds van Tiong Kok.

„Masjhoerlah Tanah Hindia Nederland dan madjoelah pihak priboe mi" (dat Nederlandsch-Indië beroemd worde, en dat de inboorling vooruit kome) roept hij verheugd uit. De inboorling, zegt hij, is, om zoo te zeggen, in een ravijn met steilen, vooroverheilenden wand gevallen. Thans wil hij trachten weder boven op den heuvel te klimmen, om langzamerhand den hoogen top te bereiken. Maar hoe zal hij den heuvel kunnen beklimmen, als hij zich niet term houdt, al zijne krachten verzamelend en als hem niet van boven door vrienden de behulpzame hand geboden wordt? Boedi Oetomo ga langzaam te werk, waarschuwt hij, zij moet niet overhaastig handelen, alsof zij in den drang naar vooruitgang een weder wilde houden. Een bergklimmer moet niet te vlug naar boven willen gaan. Men neme een voorbeeld aan de chineezzen, raadt hij, die kleiner in aantal zijn, geen steun van hunne ouders (het Nederlandsch-Indische Gouvernement) kregen, doch daarentegen dikwijls tegenwerking ondervonden. Zij hebben de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan opgericht, ondanks de plagerijen, welke zij van den kant der blanken soms hebben moeten verduren.

WEST-INDIË.

Bacoven-Cultuur.

Het jongste rondschrijven van den inspecteur van den landbouw aan bacovenondernemingen, heeft in Suriname op sommigen een alarmeerenden indruk gemaakt.

Volgens dit schrijven loopen plantages, die het onderhoud van de aanplantingen verwaarloozen, gevaar van gouvernementswege overgenomen te worden. Tot dezen maatregel is het gouvernement bevoegd krachtens artikel 4 van het contract met de gesubsidieerde ondernemingen.

Naar aanleiding van dit schrijven heeft Onze West getracht eenige nadere inlichtingen te verkrijgen, die welwillend verschaft werden.

Uit de circulaire behoelt geenszins te worden afgeleid, zoo vernam het blad, dat de stand der cultuur onrustbarend is. De bedoeling is, te doen uitkomen, dat het gouvernement geenerlei verwaarloozing van de beplantingen zal gedoogen. Er bestaat een zekere neiging bij een deel der planters om de uitbreiding der cultuur ter hand te nemen ten koste van het bestaande. Dit nu, kan niet worden toegestaan. Moet desnoods eenige vertraging ontstaan in het aanbrenge van der derde serie, het onderhoud van de eerste en tweede serie moet op den voorgrond staan.

Ongeveer een half jaar geleden is er eenige spanning geweest. Een zeer krachtige controle was er noodig om de planters er toe te brengen voor voldoende diepe bedelving te zorgen. Dat de planters een zekere nalatigheid in dit opzicht aan den dag legden, was zeker ten deele een gevolg van het feit, dat nog niet algemeen de noodzakelijkheid van diepe bedelving werd ingezien. Gelukkig kan worden geconstateerd, dat in het algemeen de inzichten omtrent de cultuur thans niet meer zoo wild uiteenloopen als vroeger, en dat de planters thans op de hoogte zijn van de voornaamste eischen van de cultuur. Slechts zeer enkele plantages geven nog voortdurend aanleiding tot ernstige ontevredenheid. Een fout van vele plantages echter is, dat men nog niet voldoende doordrongen is van de groote zorgen, die vereischt worden om de bacoven-cultuur in Suriname tot een succes te maken. Men voelt nog niet genoeg hoe, bij de gesteldheid van onzen grond, elke verwaarloozing in de bacoven-cultuur zich onverbiddelijk wreekt. Te hoog wiede, al is het slechts voor enkele weken, is van nadeeligen invloed. Het grondig vorken dient op tijd te geschieden. De afgesneden plantsoenen moeten steeds weder weggesneden worden.

Wat nog te veel uit het oog verloren wordt, is dat de cultuur van cacao en die van bacoven hemelsbreed verschillen. Wat bij de een ongestraft verwaarloosd kan worden, is voor de andere fataal.

Zuinigheid, die bij de cacaocultuur geoorloofd is en financieel voordeel aanbrengt, is bij de bacoven-cultuur averechts en leidt tot verlies.

De nadeelen van verwaarloozing zijn tweemaal. De kwaliteit van het product gaat er door achteruit en de groei wordt er door vertraagd, zoodat gevaar ontstaat, dat de oogst binnenkomt in de maanden, waarin lagere prijzen betaald worden door de United Fruit Company.

De heer Williams, inspecteur der Fruit Company, wiens ervaring zich over vele landen uitstrekt, verklaarde van Suriname: „In geen land heb ik een grond gezien, die zoo dankbaar is voor goede behandeling, maar ook nooit een die direct zoo de gevolgen toonde in de bacoven-cultuur van eene kleine verwaarloozing. Bij zorgvuldige bewerking is de cultuur goed rentabel in Suriname. Minder zorgvuldige behandeling spiegelt zich direct al in de uitkomsten."

Van belang is ook, om niet te talmen met het uitdelven van de planten, die door de Panama-ziekte zijn aangetast, daar deze ziekte, die ook in

andere bacoven-produceerende landen voorkomt, aanstekelijk is.

Het andere ziekteverschijnsel, hetwelk eenige maanden geleden op enkele plantages zich ernstig uithield, is in den drogen tijd geheel verdwenen. Het Proefstation ziet hierin een bevestiging, dat de bigi-voetziekte niet aanstekelijk is.

De heer W. verwacht, dat in de loopende maand December de verscheping ongeveer 40.000 bossen zullen bedragen, in Januari 35000 en in Februari 28000.

In Maart — de maand waarin de hoogere prijzen beginnen — wordt 'n beduidende stijging verwacht. De oorspronkelijke raming van den heer Williams was voor Maart 15.000 bossen per week en voor April 20.000 per week. Daar echter niet ten volle de zorg besteed is aan de cultuur, die noodig is, vreesde de heer Williams, dat de raming niet zal worden bereikt. Hij verklaarde door die mindere zorg teleurgesteld te zijn. Hij acht het niet onmogelijk, dat dit zal leiden tot verlating van den oogst, zoodat bv. de bossen, die onder gewone omstandigheden in Juli zouden worden geoogst, eerst rijp worden in September, wanneer minder hooge prijzen worden betaald.

Quaestie van titulatuur.

In de zitting van de Koloniale Staten van 1 dezer is een quaestie van titulatuur behandeld.

Deze quaestie was door het lid der Staten, Bar von Hemmersweil, aan de orde gebracht, tengevolge van een aan den gouverneur gericht schrijven.

Dit lid is van meening, dat aan opvolgende gouverneurs onrechtmatig de titel van Excellentie gegeven is, waar feitelijk de titel van den landvoogd luidt: Hoogedelgestreng. Nu heeft bedoeld lid geen bezwaar tegen den titel van Excellentie, doch meent hij, dat de zaak wettelijk geregeld dient te worden. De andere leden van het college schenen echter geen lust te hebben de zaak aanhangig te maken. Daarop is door bedoeld lid een schrijven gezonden aan den gouverneur, met verzoek ter regeling dezer aangelegenheid stappen te willen doen bij den minister. De gouverneur moet hierop geantwoord hebben dat de titel hem volkomen onverschillig laat, en hem bij ondervinding bekend is, dat een minister van koloniën wel wat anders te doen heeft dan zich met quaesties van titulatuur bezig te houden, zoodat zijnerzijds daartoe geene stappen bij den minister zullen worden gedaan. Gaarne zou de gouverneur echter zien, dat het lid deze zaak in het openbaar bij 't college der Staten aanhangig maakte.

In de vergadering van de Staten van 1 dezer is daarop een door het lid Coutinho ingediende motie aangenomen, van den volgenden inhoud:

„De Koloniale Staten, van oordeel, dat het wenschelijk is zich te houden aan het aloude gebruik in de kolonie, om den gouverneur toe te spreken met den titel van Excellentie, gaan over tot de orde van den dag.”

De zaak had nog een staartje, gelijk uit de vol-

gende mededeeling van *Onze West* blijkt.

„Het spijt ons te moeten mededeelen, dat een betrekkelijk onbelangrijke quaestie aanleiding heeft gegeven tot de ontslagname van een Statenlid, waarvan nog goede diensten mochten worden verwacht.

Uit goede bron vernemen wij, dat de heer Bär von Hemmersweil heden den gouverneur schriftelijk in kennis heeft gesteld van zijn ontslagname. Hij heeft daarbij gevoegd een afschrift van een schrijven van hem aan den voorzitter der Kol. Staten, waarin de gronden voor zijn besluit zijn neergelegd. Dit schrijven luidt:

„Het verslag van het verhandelde in de Dinsdagavond jl. gehouden vergadering van de Koloniale Staten, zooals dit voorkomt in het no. 97 van de Surinamer, legt het lid Coutinho de volgende woorden in den mond:

„Ware de heer Bär tegenwoordig, ik zou nog 't een en ander zeggen, maar thans zal ik het laten.”

Dit gaf mij terstond aanleiding dat lid te verzoeken mij binnen 24 uren schriftelijk te willen berichten of die woorden inderdaad door hem gebezigd waren.

Op dit verzoek ontving ik geen afdoend antwoord, doch van andere zijde werd mij de juistheid van het verslag bevestigd.

Ik weet niet, welke bedoeling de heer Coutinho met die woorden gehad heeft, maar zij dragen, zooals zij daar gebezigd zijn, een hoogst insinuerend karakter. En waar noch de voorzitter het noodig vond spreker tot de orde te roepen, noch een der andere Statenleden in het gesprokene aanleiding vond om met het oog op mijn gedwongen afwezigheid een woord van protest te doen hooren en uitsel van behandeling te vragen, heb ik de eer u te berichten, dat ik het lidmaatschap der Koloniale Staten nederleg.

Ter voldoening aan art. 78 van het regeeringsreglement heb ik den gouverneur daarvan schriftelijk kennis gegeven.”

Van Vreemde Koloniën.

Indo-China.

Delisle, een correspondent van de „Dépêche Coloniale” te Hanoi, geeft in een schrijven van den 18en November 11. de proclamatie van gouverneur-generaal Klobukowski als volgt weer:

„Frankrijk is gekomen als beschermer van Annam, om het te leiden op den weg van den voortgang, de welvaart van het land te verzekeren en het volk op te voeden. Om deze uitkomst te bereiken, kom ik eens vriendschappelijk met u praten; ik kom u zeggen, dat het Fransch gouvernement, uw beschermer, uw vriend, voornemens is op ruime schaal gebruik te maken van alle intellect en van den goeden wil, dat het vertrouwen stelt in u, mandarijnen, ambtenaren en beambten van alle rangen en graden, en dat het allen verzoekt om op

loyale wijze met ons samen te werken.

„De Fransche ambtenaren en de inlandsche notabelen moeten tegenover elkander met dat gevoel van wederzijdsch vertrouwen bezielde zijn, dat alleen ons in staat zal stellen nuttig werk te verrichten. Allen kunnen staat maken op mijn welwillendheid en mijn gevoel voor recht. Ik weet, dat er hervormingen moeten komen, ik zal ze in overeenstemming met u tot stand brengen.

„Persoonlijk zal ik er voor waken, dat de gewoonten en overleveringen, die u dierbaar zijn, worden geëerbiedigd. Allen zult ge van uw loyaliteit moeten doen blijken. Weest verzekerd, dat ge bij mij altijd op ernstigen steun vol toewijding kunt rekenen. Ik zal de verdiensten en toewijding beloonen en meer dan tevoren gebruik maken van de medewerking der inlandsche ambtenaren. Ik zal hun ijver erkennen door hunne macht uit te breiden, op voorwaarde evenwel, dat zij zich wel rekenschap geven, dat met die uitbreiding van macht en verbetering hunner materiele positie eene vermeerdering van hunne verantwoordelijkheid gepaard gaat.

„Met u zullen wij de hervormingen bestudeeren, welke op praktische wijze in het lot der bevolking verbetering kunnen brengen, zullen wij 't program opmaken van de werken van lokaal belang, welke van onmiddellijk nut voor het land zijn; dit alles zullen wij wél overwogen bewerkstelligen. Niets kan in één dag tot stand komen. Men moet overwegen alvorens te handelen en 't is geen deugdelijk werk, dat snel kan worden gedaan. Laat ons de natuur navolgen, die zich nimmer overhaast en toch komt waar ze wezen wil. Ge kunt uw rijst ook niet oogsten vóór de achtste maand.

„Ik geef u de verzekering, dat uw belastingen eenmaal betaald zijnde en de heerdiensten behoorlijk geleverd, geen andere belasting van u zal worden gevorderd. Ik doe een beroep op u allen, opdat niemand van zijne functiën of van zijn macht misbruik, zich aan geen afpersingen schuldig make of de lasten der bewoners op onwettige wijze verzware. Maar allen, die bestuursfunctiën vervullen of door hunne medeburgers bij keuze zich eenig mandaat zagen toevertrouwd, verzoek ik te waken voor de veiligheid; want zonder veiligheid, zonder het handhaven der orde kan er van geen vooruitgang sprake zijn, zullen ook geen hervormingen mogelijk zijn. Men moet het volk de overtuiging bijbrengen, dat het er zelf belang bij heeft om onmiddellijk kennis te geven van strafbare feiten en van de rooverijen of van gevallen van opruiing, waarvan het kennis draagt. Aldus handelende verricht men geen knechtsdiensten, maar handelt men als een vriend door een vriend in te lichten en hem in staat te stellen alle wanorde en elke aan het land schadelijke beweging te voorkomen. Het was de resident-generaal Paul Bert, die in het land een diepen indruk heeft achtergelaten, die zich de betrekkingen tusschen leiders en bestuurders aldus voorstelde als die tusschen vrienden, die elkander wederkeerig achten en steunen; ik stel mij voor met

FEUILLETON.

(Uit „Indische Herinneringen door W. JAEGER.)

EEN INTERMEZZO.

Vervolg.

Hoe het hart mij klopte, toen steeds meer het uur naderde, dat ik weer tegenover hem zou staan van wien ik wist, hoezeer de geleden verliezen hem ter harte gingen en hoe het mij te moede was, toen ik beginnen moest aan het relaas van ons weder-varen, dat zooveel vertrouwen had geschokt, zooveel hoop en verwachting had te niet gedaan — kan ik met geen woorden beschrijven.

Met een pijnlijken trek op het gelaat, waarin ijzer en lood een zoo welsprekend dienststaar hadden gegrift, hoorde de Generaal het rapport aan. Geen teeken van ontevredenheid — geen woord van verwijt — alleen een somber toestemmend hoofdknikken, telkens wanneer ik opnieuw begon aan de beschrijving van de wanhopige, maar vergeefsche pogingen onzer dappere soldaten.

Ik wist wat er in hem omging, ik wist, hoe spaarzaam hij altijd was met het bloed, dat voor de Indische regeering zoo weinig waarde scheen te hebben en ik begreep ook, wat het hem kosten moest nog meer offers te wagen aan het herstel van het door ons ongeluk zoo zwaar geschokt prestige. Slechts een enkele keer gleed er iets als een glimlach over zijn strakke trekken, dat was het oogeblik, waarop ik in jeugdigen overmoed en alsof het van mij alleen afhing, beloofde, dat wij met nog één compagnie meer, den vijand onfeilbaar vernietigen en zijn positie veroveren zouden.

Er werd een kort beraad met den chef van den staf gehouden de orders voor het versterken van de troepenmacht met twee compagnieën werden gegeven en weinige uren na aankomst stond ik weer voor het vertrek gereed. Met de hem eigene be-

dachtzaamheid en beslistheid, zette de Generaal nogmaals zijn bedoeling uiteen, toen hij langzaam de trap met mij afdaalde. Buiten gekomen reikte hij mij tot afscheid de hand. Nog eens herhaalde hij zacht zijn laatste woorden, hetgeen anders zijn gewoonte niet was, terwijl hij, dicht naast mij staande, en zonder dat dit opviel, mijn neerhangende hand bleef vasthouden. Het was, alsof hij opzettelijk talmde en mij ongaarne weer liet gaan, alsof hij er een voor gevoel van had, van wat er met zijn adjudant zou gebeuren.

Het hart zwellende van trots en overmoed en in de vaste overtuiging, dat deze keer des Generaals verwachtingen niet zouden worden beschaamd, dat een verdere tegenstand aan een macht zoo groot als thans de onze (zes compagnieën) een onding en een onmogelijkheid was, begaf ik mij naar boord.

Twee dagen later stonden wij opnieuw in het vuur en begon opnieuw de worsteling om de vijandelijke stelling, die wij ons voorgenomen hadden te veroveren, het mocht kosten wat het wilde. Storm op storm ondernemende, strijdende met den wil van goden en de kracht van reuzen, werden onze troepen toch telkens weer met bebloede koppen afge-wezen. En nu werd een uiterste poging gewaagd, met al de officieren voor het front. Maar ook deze stuitte op de steenen muren af, als schuimende branding tegen loodrechte rotsen. Het helsche, van alle rotspunten komende kruisvuur, ruimde vreeselijk onder ons; ik begreep, dat wij onze laatste troef verspeeld hadden. Een snel opdoemend besef, dat hier geen kans meer was op behoud, dat hier het noodlot geen erbarmen meer kende en reeds dadelijk daarop de uitvoering van het vonnis. Een zware slag — een ondeelbaar oogenblik van vuur en van pijn en — en alles vlamde weg — — —

Wat er verder gebeurde was voor mij slechts een woest visioen, vermengd met den nagalm mijner vroegere pleitrede voor onze dapperen die ik in mijne dromen niet ophield, opnieuw tegenover den

altijd tegenwoordigen Generaal te houden.

Een tijdlang van volmaakte vergetelheid, en ik ontwaakte op den bodem van een sloep, te midden van frissche zeebries en kloisende golven. Door de branding heen, die deze kust ook bij het stilste weer met zesvoethooge watermuren beukt, werden wij, gekwetsten, naar boord van de juist ter reede gekomen „Soerabaya” geroeid. Reeds had ik een gestalte op het achterdek van het oorlogsschip gezien, die mij bekend voorkwam, maar zelfs de bevestiging van mijn vermoeden, dat de Generaal met nieuwe versterking was aangekomen om in persoon de verdere operatiën te leiden, was niet in staat, mij uit mijn lethargie op te wekken, of mij den zin van het medegedeelde duidelijk tot het bewustzijn te brengen.

En nu waren wij op zij van het hooge oorlogsschip. Een zware ketting daalde van de ranok naar beneden, om aan de vierkante bakken te worden vastgehaakt, waarin wij gekwetsten lagen, en de een na den ander vlogen wij nu, bij het knarsende gepiep der stoomlieren, de lucht in.

Mat en duizelig als wij waren van de doorstane stooten en het over ons heen slaande zeewater, ont-snapte menig onzer, onder het snelle ophijschen, een kreet van schrik, daar wij niet anders verwachtten dan met bak en al tegen de boorden van het schip aan te bonzen.

En toen zag ik, hoog boven mij, opnieuw de zoo bekende gestalte van mijn Generaal, zag ik, hoe hij, met één hand aan het want vastgeklemd, zich op gevaarlijke wijze over de verschansing boog, om onder den uitroep: „Voorzichtig! in Gods naam voorzichtig!” de zware ketting van boord af te duwen.

De doffe onverschilligheid, waarin mijn toestand mij bevangen hield, week eensklaps bij dit spontaan bewijs van zijn genegenheid en zijn goed hart, en een gevoel van dankbaarheid, van troost en opbeuring doorstroomde mijn ziel.

Wordt vervolgd.

den resident, die dezelfde school heeft doorlopen, die politiek voort te zetten.

„Het Fransch gouvernement spreekt tot de Annamieten niet als een meester tot zijne bedienden. Het wil hen niet verlagen, het wil hen ontegenzeggelijk verheffen door het onderwijs, door het welzijn, hen geleidelijk het juist begrip bij te brengen van hunne rechten en ook van hunne verplichtingen. Ik spreek tot u als man tot mannen. Ik waarschuw u voor de ongezonde opwinding, voor de laaghartige raadgevingen van diegenen, die door hun onmatige eerzucht, hun valsheid en hun zucht naar intriges van den rechten weg zijn gedreven en de rust in het land trachten te verstoren, in de hoop daaruit onmiddellijk voordeel te trekken. Die lieden zijn verachtelijke wezens en slechte burgers. Door naar hen te luisteren, haalt ge uw land de ergste rampen op den hals. Zoo de Franschen ook al een edelmoedige en rechtvaardige natie zijn, deze natie is ook machtig en sterk, en nooit zal zij toelaten, dat men trachte haren arbeid in Indo-China te verwoesten of, zelfs op te houden; nooit zal zij de pogingen tot versterking der rust en tot opstand ongestraft laten.

„Van de betreurenswaardige gebeurtenissen, die zich onlangs in Tongkin, met name te Hanoi, hebben voorgedaan, zal ik slechts dit zeggen: de voornaamste schuldigen, die een oogenblik gedacht hadden ons te kunnen ontglippen, bevinden zich in hechtenis; zij zullen geoordeeld worden, maar zoodra het vonnis zal zijn geveld, ben ik geneigd mij genadig te betoonen, het onderzoek der crimineele commissie te doen staken, hoezeer wij de maar al te talrijke opruiers kennen, die voor haar zouden moeten verschijnen. Maar dat men dien maatregel van welwillendheid niet beschouwe als een teken van zwakheid, dat de lieden, die uit zijn op avonturen en te bedrijven wandaden, ophouden met hun opruiend gedoe. Ik heb slechts 't algemeen belang voor oogen, en indien mij een nieuwe daad van vijandschap ter oore komt, zal op mij de plicht rusten, waarin ik niet zal tekort schieten, om over te gaan tot bijzonder strenge maatregelen ter onderdrukking.

„Ik ben er van overtuigd, dat gij mij hebt gehoord en begrepen en dat door uwe tusschenkomst, uwe raadgevingen, gij onze meest nuttige medewerkers zult zijn ten opzichte van de door u bestuurden, van uwe bondgenooten, aan wie ge zult weten duidelijk te maken, dat de welvaart en het geluk van Annam slechts zullen kunnen worden bereikt, indien Franschen en Annamieten te zamen een en dezelfde richting uitgaan, vereenigd door de machtige banden van het wederzijdsch vertrouwen en van de wederzijdsche belangen.

„Dat zijn geen ijdele woorden; het is de Fransche regering, die aldus uit mijn mond tot u spreekt. Ons politiek- en bestuursprogram is in deze woorden samen te vatten: „Vrede! Arbeid! Geen nieuwe belastingen! Recht!”

De heer Delisle schrijft, dat het optreden van den heer Klobukowsky een diepen indruk te weeg bracht op de inlandse wereld. Men gevoelt tegenover een chef te staan, die weet wat hij wil, het goede wil en zich niet van zijn doel zal laten afbrengen.”

Een nieuwe Industrie in Engelsch-Indië.

De Fransche consul te Bombay schrijft, dat in de provincie telken dage het industrieel ontwaken duidelijker wordt. Steeds meer en meer geven de kapitalisten zich rekenschap van het groote belang om de ruwe grondstoffen, die Indië in zoo ruime mate oplevert, in het land zelf te bewerken. Zij gaan na welke voordeelen voor het land verloren gaan, door den uitvoer der ruwe grondstoffen. Zij berekenen de sommen, die de vreemde inporteur uit Indië trekt door den verkoop van diezelfde grondstoffen, maar nu in den vreemde bewerkt en tot verbruiksartikelen gemaakt. Zij gaan de winst na, die zij zouden kunnen maken door den uitvoer van het bewerkt product in stede van de ruwe grondstoffen.

Het is natuurlijk dat hun aandacht gevestigd is op het groote belang, dat voor het land zou zijn weggelegd in de oliebereiding en de vervaardiging van oliekoeken in het land zelf.

Indië voerde in 1907/8 voor een waarde van meer dan 165 miljoen roepijen aan oliezaad uit, maar slechts voor een waarde van 5 miljoen roepijen aan plantaardige olie en voor een bedrag van ongeveer 7 miljoen roepijen aan oliekoeken.

Het kan dan ook geen verwondering baren, dat te Bombay een maatschappij werd opgericht, die zich de oliebereiding ten doel stelde. Deze maatschappij The Bombay Oil Manufacturing Company, werd met een kapitaal van 400.000 roepijen opgericht, verdeeld over 4000 aandelen, elk van 100 roepijen.

In den beginne zal de maatschappij slechts katoenzaad voor de oliebereiding benutten, in de meening, dat de daaruit getrokken producten gemakkelijker in Indië kunnen worden geplaatst, zoodat men voorshands geen zorg behoeft te koesteren voor de plaatsing elders.

Men rekent dat er voor de bewerking van 1000 ton zaad in de maand, alle kosten inbegrepen, een maandelijksche uitgaaf van 70710 roepijen noodig

zal zijn, en daar de opbrengst van de producten op 80500 roepijen 's maands wordt geraamd, zou hieruit een bate van nagenoeg 10000 roepijen 's maands voortvloeien, zoodat gerekend wordt op een dividend van 20% op het maatschappelijk kapitaal.

Indien deze onderneming slaagt, zal de nieuwe industrie ongetwijfeld een belangrijke uitbreiding ondergaan, getuige op de in Indië jaarlijks geogste enorme hoeveelheden oliezaad.

Alcohol in West-Afrika.

De geestelijke heeren geven het niet gewonnen. Bisschop Tugwell heeft onlangs de aandacht meenen te moeten vestigen op den enormen omvang, dien het drankmisbruik in sommige deelen van West-Afrika, met name in Zuid-Nigeria, waartoe ook Lagos behoort, moet hebben aangenomen.

De gouverneur dier kolonie, Egerton, heeft toen in een luchtig speechje gesproken van overdrijving. Zeker, allen zouden het er wel over eens zijn, dat het beter ware, indien de inboorlingen hun geld aan wat anders besteedden dan aan drank, maar dat men den neger al evenmin het matig gebruik van drank zou kunnen ontzeggen als aan den Engelschen arbeider.

De heer Johnson, een neger-bisschop in West-Afrika, haalt in de Times deze uitspraak van den heer Egerton aan, ten bewijze, dat het bestuur ook liever zag, dat het alcoholverbruik minder verbreid ware dan thans, maar dat het blijkbaar niet inzielt welke proportiën dat verbruik werkelijk heeft aangenomen, daar anders maatregelen daartegen niet zouden uitblijven.

Bisschop Johnson noemt het drankgebruik een nog vreeselijker geesl voor den neger van West-Afrika dan den slavenhandel, hoe wreed en bindend deze ook moge zijn geweest. Hij voorziet, dat dit euvel voor het negerras dezelfde noodlottige gevolgen zal hebben, als de inboorlingen van Australië in hun verschillende uitstervende rassen daarvan ondervonden.

Hij dringt bij de Engelsche regering aan op krachtige maatregelen tegen dat euvel. Zooals men wellicht weten zal, is door den minister van koloniën, lord Crewe, reeds een commissie van onderzoek ingesteld, die in het voorjaar van 1909 naar West-Afrika zal vertrekken om daar voor haar onderzoek een paar maanden te vertoeven.

Deze commissie zal zeker niet nalaten ook den heer Egerton te ondervragen, die thans met verlof in Engeland vertoef en zich reeds in gelijke geest moet hebben uitgelaten als tevoren.

De Engelsche openbare meening trekt zich evenwel van deze quaestie, waarbij de belangen van den Engelschen handel en de scheepvaart betrokken zijn, heel wat minder aan dan van de opium-quaestie, waarbij de koloniale kassen en de Indische landbouwer het gelag zouden moeten betalen.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

De Indische Mercur.

Het Nr. van 22 Dec. jl. bevat eene belangrijke beschouwing van v. G. (dat is Dr. K. W. van Gorkom) getiteld: „De positie der suikerindustrie op Java, beoordeeld in het licht der geschiedenis”, naar aanleiding der lezingen over dit onderwerp door de heeren H. J. W. van Lawick en J. Siringa Mulder. Volgens dezen zeer zeker deskundigen schrijver zou het met de zgn. tegenwerking dier particuliere industrie zoo'n vaart niet loopen; uit verschillende Regeeringsbeschikkingen te dezen opzichte spreekt meer tegemoetkoming dan vijandschap en al mocht het nu al eens voorkomen, dat een ambtenaar bij het B.B. zich minder aangenaam uitlaat over de industrie, zulks kan weinig beduiden. Bovendien, art. 60 van het Reg. Regit. „legt den Gouv.-Gen. de zorg op dat aan nuttige bedrijven geen noodelooze belemmeringen in den weg gelegd worden of blijven.”

Verder bevat de Mercur: De refractometer in de beetwortelsuikerindustrie, door H. C. Prinsen Geerligs. — Opstellen over Java/thee, door Dr. J. Bosscha (besproken door) Dr. A. W. Nanninga. — Over den regenval op Java, door C. Braak. — De marktpositie van Britsch-Indische theeën. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële Berichten en Verslagen. — De overige wekelijkse rubrieken.

Bijdrage tot de anthropologie der Menangkabau-Maleiers. Academisch proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam, door J. P. Kleweg de Zwaan. Amsterdam, Meulenhoff & Co. So.

Gaarne vestigen wij de aandacht op deze studie van Dr. de Zwaan, waarvoor hij de gegevens verzamelde op een reis door Sumatra, in het begin van 1907 met den Duitschen ethnoloog Alfred Maass

ondernomen. De groote verdienste van dit werk is daarin gelegen, dat het anthropologisch materiaal in hoofdzaak werd verzameld in het binnenland, het centrum van Sumatra, waar nog nimmer in die richting werd gewerkt, en een anthr. onderzoek van inboorlingen, die met Europeanen nog slechts zeer weinig in contact zijn gekomen, dus begrijpelijkerwijs vrij groote moeielijkheid oplevert.

Eene bespreking overigens van dit proefschrift aan meer bevoegden overlatende, vermelden wij alleen nog dat het fraai is geïllustreerd, een kaart bevat van de door schrijver gevolgde reisroute, terwijl als Bijlage er aan is toegevoegd een opstel van schrijvers reisgenoot, Prof. Maass, getiteld: 363 Farbenuntersuchungen bei den Malaien Zentral-Sumatras.

Eigen Haard. 1908, No. 51.

De voorlaatste afl. van Eigen Haard brengt een aardige beschrijving (met afbeeldingen) van de viering van Koningsverjaardag te Wanai op Ceram, door dokter-djawa J. Westplat. De civiele gezaghebber, benevens diens echtgenoot, maakten bijkbaar den 31en Augustus 1908, den verjaardag van H.M. Koningin Wilhelmina, tot een onvergetelijken feestdag voor velen. Zelfs namen, gelijk de schrijver mededeelt, lieden van Weiherama, die drie maanden geleden in het Noessawegebied nog tegen onze troepen gevochten hadden, aan de feestviering deel.

Holland-Express.

Dit tijdschrift voor Reisverkeer en Gezelschapsleven, dat sinds een jaar te Amsterdam bij de Firma Maas en v. Suchtelen wordt uitgegeven, bevat eene interessante beschrijving van een tocht naar en over den „Gedeh”, door Mr. C. W. Wormser. Wij hopen later op 't van fraaie afbeeldingen voorzien artikel terug te komen.

De Khimono, benevens twee andere Oost-Indische verhalen, door Creusesol. Semarang, G. C. T. van Dorp & Co. 1908.

Eigenlijk is een aanbeveling tot kennismaking met de litteraire producten van Jhr. Graatland (diens pseudoniem Creusesol is immers bijna voor niemand meer een geheim?) volkomen overbodig. De gene, die zijn „Soeka Sepi”, zijn „Naar Holland” en zijn „Naar den Oost” hebben gelezen, zullen ook na lezing zijner laatste pennevrucht met ons moeten getuigen, dat de heer Graatland de eigenschap bezit het gros zijner lezers van begin tot einde te boeien, doch zonder te vervallen in bijzonder spannende, en daardoor in den regel onwaarschijnlijke episodes, hetgeen trouwens niet wel mogelijk zou zijn bij dezen schrijver, die tot nu toe al zijn op papier gestelde gedachten aan de werkelijkheid moet ontleend hebben!

Weekblad voor Indië.

No. 31 van het Weekblad is nagenoeg geheel gewijd aan de onlangs gehouden en in alle opzichten uitstekend geslaagde tentoonstelling te Modjokerto, georganiseerd door de Technische Vereniging van suikergeëmployeerden in de residentie Soerabaja. Volgens den schrijver, den heer M. Weber, schijnt het gedurende de tentoonstellingsdagen niet aan pretmaken ontbroken te hebben, als hij o. m. zegt: „Zoo waren al de dagen, die de tentoonstelling duurde, dagen van vreugde en jolijt; de dude zetel van de vorsten van Modjopait heeft gedaverd van de toejuichingen, welke hun, die de feestvreugde door hun kunst verhoogden, ten deel vielen, de champagne heeft er bij stroomen gevloeid, enz. enz.”

In zijn Indrukken van den Dag schrijft „Chroniqueur” o.a. ook 't navolgende, dat stellig verdient, onder meer algemeene aandacht te worden gebracht:

„Een vraag: hoe komt 't toch, dat men nimmer hoort van legaten, door afgestorvenen vermaakt aan Indische instellingen? Geen mail haast verschijnt of men kan er in lezen, dat door een of ander aan een zeker aantal instellingen van publiek nut sommen zijn vermaakt, vaak tot klinkende bedragen. Er zijn er toch zoovelen, die hun fortuin, nu ja, in de eerste plaats aan zichzelf, maar dan toch in de tweede plaats aan Indië te danken hebben. Maar nooit schijnt 't hun in te vallen, een deel dier fortuinen weer ten algemeenen nutte te doen terugkeeren naar Insulinde. Steeds aan onwil denken zou verkeerd zijn, onnadenkendheid is hier waarschijnlijk in 't spel. Als er ten deze in patria eens wat „reclame” werd gemaakt?”

Het spijt ons thans niet over de bewijzen te beschikken om aan te toonen, dat „Chroniqueur” te veel generaliseert in deze; toch staan ons wel degelijk gedane schenkingen, als door schr. bedoeld, voor den geest. Maar wel herinneren wij ons eene rijke schenking bijv. van een oud-minister van Ko-

loniën, tijdens zijn bezoek aan de Bataklanden; id. eveneens voor een nuttig doel door een oud-algemeen voorzitter van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java, om van de talrijke en dikwerf hooge sommen telkens door voorstanders der zending geschonken niet eens te spreken. Maar 't is waar, de schenkers zijn in bedoelde gevallen geen afgestorvenen, de schenkingen geen legaten.

„Oost en West” herdenkt met groote dankbaarheid het legaat van f 5000, haar in 1905 door wijlen den ingenieur J. W. Post vermaakt, dat toch ook Insulinde ten goede komt. Dit goede voorbeeld zal zeker nog wel navolging vinden.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

In een onzer vorige overzichten maakten wij melding van een buitenlandsche firma, die zich onlangs beklaagde over de minder goede hoedanigheid der van uit Ned.-Indië in zoo groote hoeveelheden uitgevoerde coprah (gelijk men weet de gedroogde kern der cocosnoot). Blijkbaar heet deze materie ook de aandacht getrokken van den Directeur van het Departement van Landbouw, Prof. Dr. M. Treub, naar aanleiding van het Verslag der Kamer van Koophandel te Soerabaja, waarin o.m. werd gezegd: „De oogst (van coprah) was gedurende het jaar 1906 aanmerkelijk kleiner dan in 1905..... Was de kwaliteit in het begin van het jaar over het algemeen bevredigend, dit veranderde, toen de prijzen hier met reuzenschreden vooruitgingen. De inlander, bemerkende, welke prijzen hij voor zijn product kreeg, plukte rijp en groen, met het resultaat, dat tegen het einde van 1906 de kwaliteit vrij ordinair werd..... Het is en blijft een artikel, waarop de aandacht der Regeering niet genoeg kan gevestigd blijven, en waaruit de inlander, mits het product oordeelkundig wordt behandeld, een rijke bron van inkomsten kan hebben.”

Dr. Treub heeft daarop onmiddellijk stappen gedaan bij de Regeering en bij de andere Kamers van Koophandel, die konden leiden tot eenen beteren toestand. Het resultaat hiervan vindt men bijeengebracht in de pas verschenen Oct.-Nov.-afl. van bovengenoemd tijdschrift, onder het opschrift: „Een stelsel van certificaten voor de van Java en Madoeira uit te voeren copra.”

Overigens bevat deze afl. nog een uitvoerig opstel, getiteld: Is de Priok-haven een failure? door Zeemijl. In zijn hoogstmerkwuurdeig beschouwingen komt de schr. tot de conclusie: „de technische opzet en de uitvoering van dit kunstwerk zijn geen failure, integendeel, een schitterend succes der ingenieurs geweest”, maar, tenzij „later duidelijk en onafwijsbaar het tegendeel mocht blijken, moet hier erkend, dat commercieel de Priok-haven een wezenlijke failure is geweest.”

Teysmannia.

Afl. 11 van den loopenden jaargang bevat: De variaties van Coffea Liberica, door Dr. P. J. S. Cramer. — De sisalkultuur buiten Ned.-Indië, door E. de Kruijff. (De schrijver stelt zich voor een nuttig werk te kunnen verrichten door van tijd tot tijd opstellen te publiceeren omtrent den stand van sisalkultuur in andere landen, omdat „wij hier op Java nog over betrekkelijk weinig gegevens, zoowel omtrent de cultuur der Agave, als omtrent de bereiding en nawerking van de vezel” beschikken; hij behandelt thans de cultuur op Hawaii). — Hetgeen voor een aetherische-oliën-fabrikant van belang is te weten (vervolg), door A. W. K. de Jong. — Phalaenopsis (met plaat), door H. J. Wigman jr. — Sprakkelingen uit nieuwe publicaties. — Korte berichten uitgaande van het Departement van Landbouw: Aanteekeningen over maaginhouden van vogels (vervolg), door Dr. J. C. Koningsberger.

De Ingenieur.

In het vorige jaar trok het de aandacht van het Bestuur der Vereeniging van Delftsche Ingenieurs, — aldus de aanvang van een artikel in het jongste nummer van De Ingenieur — dat bij het vervullen van enkele ingenieursbetrekkingen bij den Staatsdienst in Ned.-Indië personen werden benoemd voor wie het bezit van een ingenieursdiploma der P. S. of T. H. te Delft niet als eisch werd gesteld, wat voor de benoembaarheid tot asp.-ingenieur bij den Waterstaat en de B. O. W. in Ned.-Indië wel het geval is.

Evenzoo opvallend was het, dat de aanvullingen bij dezen dienst en bij dien van de Spoorwegen en het Stoomwezen ongelijkmatig plaats vinden en dat niet steeds het gevraagde aantal jonge ingenieurs zich beschikbaar stelt. Daardoor rees de vraag, of ook de dienstvoorwaarden verbetering behoeven.

Een en ander had tengevolge, dat voornoemd Bestuur besloot ter dezer zake de voorlichting in te winnen eener met de toestanden in Ned.-Indië be-

kende Commissie, welke Commissie nu haar Verslag uitbrengt onder den titel: „Benoeemingen van Ingenieurs in Ned.-Indischen Staatsdienst.” Dit Verslag, te uitgebreid om er hier een uittreksel van te maken, gaf meergenoemd Bestuur aanleiding, een Adres tot den Minister van Koloniën te richten, hetwelk eveneens in dit Nr. van De Ingenieur is afgedrukt.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 4 Dec. 1908;
Het Bat. Nieuwsblad t/m 2 Dec.;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soerab. Handelsblad t/m 1 Dec.;
De Sumatrapost t/m 5 Dec.;
De Javasehe Courant No. 95 t/m 97;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 90 t/m 93;
De Ind. Mercur No. 52;
Kort verslag zitting Tweede Kamer S.-G.;
Handelsberichten v/h Min. van Landbouw van 26 Dec. No. 93;
De Ned. Staatsalmanak 1909 voor iedereen;
Rapport der commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den Burg. Geneeskund. dienst in Ned.-Indië;
Regenwaarnemingen in Indië 1907;
Delicourant t/m. 4 Dec. '08;
De Sumatrabode t/m 4 Dec.;
De Padanger t/m. 4 Dec. '08;
Surinaamsch Kol. Nieuws- en Advertentiebl. t/m. 97;
Nieuwe Sur. Courant t/m. no. 1693;
Jong Indië No. 22;
De Stem van Indië no. 48;
Weekblad van Indië no. 32;
Damesweekblad no. 20;
De menschetende aanbidders der zeeslang, IIe en IIIe deel door F. P. en A. P. Penard;
Indische Herinneringen door W. Jaeger.

Officiële Berichten.

Uit de Javasehe Courant van 27 Nov. 1908. No. 95.

Benoeemingen, enz.

Verleend: wegens ziekte, twee jaren verlof aan den onderwijzer 3e kl. W. Verbrugge.

Ontslagen: op verzoek eervol, de opzichter S.S. op Java A. J. A. Chattelin; de klerk bij het B.B. W. Ch. G. Lucardie; de id. S.S. op Java M. G. J. van Bel; de ambt. op wachtgeld Mej. M. L. E. Willemsen.

Benoemd: tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Djokjakarta Mr. A. E. van Arcke; tot 2en Commies bij het Dep. v. Fin. F. J. P. Storm van 's-Gravesande; tot lid van den gemeenteraad van Makassar P. van Vliet; van Magelang L. L. H. R. Sciprio Blume; tot voorzitter van den landraad te Blitar Mr. W. W. Brouwer; tot resident van Djambi A. J. N. Engelenberg.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-wedono van Soekolio, Mas Djojowikromo.

Benoemd: tot regent van Galesong (Celebes) Larigaoe daeng Manginroeroe; tot lid van den landraad te Brebes, Mas Soemotenojo; van Bangkalan, Mas Mertojoedo; tot luitenant der chineezen te Tegal, Tjoe Hong Yauw; tot 1en deurwaarder bij het Hoogger. Hof van N.-I., A. A. Soplantila.

Overgeplaatst: naar Ternate de hulponderwijzeres Mej. A. B. Kriesfeld.

Benoemd: tot agent voor de afd. Demak der Wees- en Boedelkamer te Semarang J. A. W. Zeydel.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein der inf A. E. van Kappen.

Geplaatst: te Makassar, de 2e luit. der Genie L. F. Geerligts uit Nederland verwacht.

Ontslagen: op verzoek eervol, de loods bij het loodswezen te Soerabaja J. B. Dirickx.

Benoemd: tot referendaris bij het Dep. der Marine de hoofdcommies Ch. J. Cohen.

* * *

Uit de Javasehe Courant van 1 Dec. 1908. No. 96.

Ordonnantien enz.

I. Ordonnantie, betreffende bepalingen omtrent verplichte opkomst der schutterijen bij gelegenheid van brand.

II. Besluit, bevattende de met de stoomvaartmaatschappijen „Nederland” en „Rotterdamsche Lloyd” gesloten overeenkomst, inzake het vervoer van gouvernementspassagiers.

III. Mededeelingen, bekendmakingen betreffende vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen, enz.

Benoeemingen, enz.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den controleur voor de belastingen K. E. Wilkens.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk bij den post- en telegr. dienst G. A. Paulus.

Benoemd: tot opzichter B. O. W., A. van Bodegraven.

Belast: met de waarneming der betrekking van adjunct-inspecteur van Fin. P. Lagaay; van administrateur 2e kl. bij de tinmijnen op Banka S. Chavannes; met de functien van hoofdcommies bij het Dep. van Landb. P. A. Woesthoff.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B. F. A. T. Halkema en Ch. E. Bodemeijer; van den Dir. van Gouvernementsbedrijven W. F. F. Oppenorth.

Benoemd: tot leeraar bij de H.B.S. te Semarang J. Luitjen; tot wedono van Padangan Raden Ngabehi Djojowinoto; tot inlandsch off. van justitie in het agentschap Toeban, Raden Notosoeroto; in Bodjonegoro, Mas Soedinan; tot lid van den landraad te Martapoera, Hadji Moamad Napis; tot controleur in de res. Batavia C. Canne.

Geplaatst: in de res. Oostkust van Sumatra G. K. J. A. Oosthout; in de Lampongsche districten J. M. H. L. de Wilde de Ligny.

Overgeplaatst: naar Bangkalan, de onderwijzer 3e kl. E. W. van Vegchel.

Geplaatst: aan de 1e school te Semarang, de onderwijzer 3e kl. H. Tj. de Vries.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Kraksaan H. Bosma.

Werkzaam gesteld: te Semarang, de adj.-insp. van fin. P. Lagaay.

Benoemd: tot agent voor de afdeling Rembang der Wees- en Boedelkamer te Semarang J. H. Lapré.

Ontslagen: als zoodanig op verzoek eervol N. Nieraeth.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof aan den off. van gezondh. 2e kl. J. M. Knipscheer.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. R. T. Maidman.

Geplaatst: bij het 16e bat. de 1e luit. C. B. Dury van Haefen.

Overgeplaatst: bij het 1e bat. de 1e luit. F. F. Vervat; bij het 11e bat. de kap. J. L. E. Franssen; naar Soerabaja de kap. T. J. Baerveldt; bij het 7e bat. de 2e luit. F. van der Goes; naar Padang de kap. E. M. Carpentier Alting; naar Batavia de 2e luit. A. M. Sonius; naar Salatiga de 2e luit. F. J. T. G. Siegmund; naar Tjimahi de 1e luit. W. F. van Vliet.

Geplaatst: te Salatiga de 2e luit. A. L. van der Sluijs Veer.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem I”, gezagvoerder H. J. Potjer, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 26 December 1908.

H. Bisschop van Tuinen; Mejuffrouw M. J. H. Lap; J. J. Romswinkel; J. W. Labrijn, echtgenoot en 6 kinderen, en W. A. Labrijn; W. J. Romswinkel; W. L. de Beus, echtgenoot en kind; W. G. de Knokke van der Meulen; Mevrouw A. E. S. L. Mensonides—de Knokke van der Meulen; P. M. Elberg, Mr. Dudley Yorke, Dr. A. A. J. Veldhuis; E. Zur Kleinsmiede; J. J. M. Baart; H. T. Ament en echtgenoot; A. L. W. Larsen; H. E. Visscher; J. H. M. Brunott en echtgenoot; Mevrouw G. van der Plas—Kok; P. van Asperen; P. A. Lamie; J. T. M. Willemse; G. Bulsing; H. Erkelens Jr.; Colonel B. H. Slee; Miss G. Slee, Miss M. Slee.

Passagierslijst van het S.S. „Prins der Nederlanden”, gezagvoerder H. J. v. d. Goot, van Amsterdam naar West-Indië op den 24en December 1908.

Folchert Stel, echtgen. en 2 kinderen; G. Boeser; L. C. Leefmans; Julio Henriquez; Mej. C. C. de la Parla.

Passagierslijst van het ss. Koning Willem II; gezagvoerder J. Teensma; vertrokken van Batavia 3 Dec. en aangekomen te Genua 25 December 1908.

P. L. de Gaaij Fortman, echtg. en k; A. Meijboom, echtg. en 2 k; Mr. P. H. Fromberg en echtg; mej. E. J. Brevet; Mr. G. J. Nolst Trenité; Jhr. H. M. E. van den Brandeler en echtg; W. J. Steup; Ch. F. Kruisinga; A. Habib; J. E. Bouwens; A. Landzaat en 4 k; M. Manheim; J. Woldringh; J. P. Jung; P. van Holst; C. Pallamari; C. F. Meijer; K. F. H. Dahmen; mej. H. H. Haag; mej. Sutherland; W. Gorter; W. E. R. Krohne; mej. M. Hulsing; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

OPVOEDING.

Hoofd eener Bijz. School zag zich
orne belast met de opvoeding van een

paar KINDEREN.

Titstekende referenties.

Adres: De Perponcherstraat 108-110
IN HAAG.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

NIJMEGEN.

In het gezin van gepensionneerd
Officier O.-I. Leger, bestaat gelegen-
heid tot huisvesting van 1 of 2
schoolgaande jongens, met goede
verzorging en toezicht op de studie.
Brieven onder letter D Bur. dezes.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.

Telef. Interc. 4796. A

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Wederom ontvangen versche Samballans, Badjak, Petis, Peteh, Kemirie,
Ikan Merah, Teler Troeboek, Oed Bassa, Brandal, en Sambal Oelek, Mie,
Goela Djawa; Goela aren, Ikan Merah, Indische Zuren en Siropen. Diverse
Kerrie soorten, Dodol-en Wadjieck. **BILLIJKE PRIJZEN.**

ADJAR SARI THEE steeds voorhanden.

Minzaam Aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA”

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.

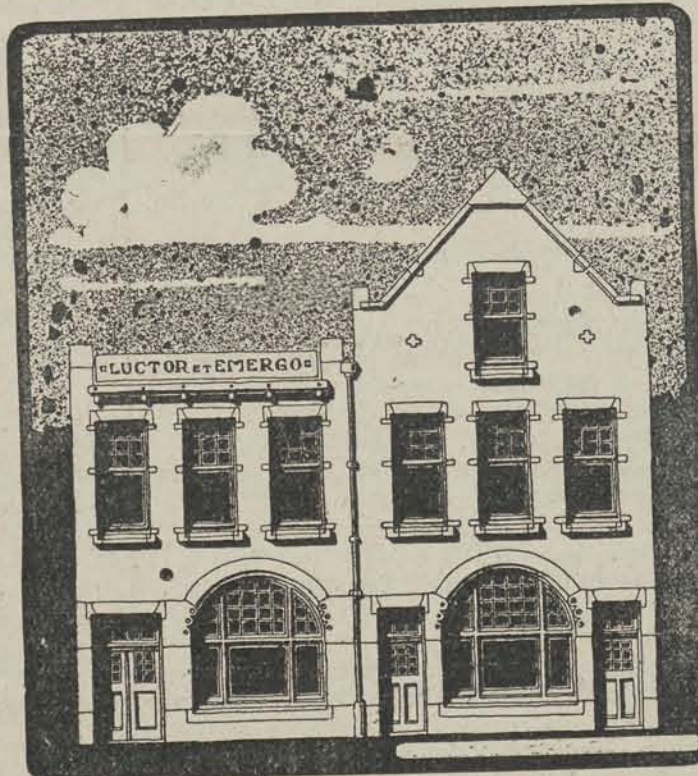
HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN
EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

VACANT.

N.V. Electriche Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2-4,

Telephoomn. 4424

∴

Den Haag.

= RINCK =

Groete voorraad
Taschjes, Portemonnaies, Pote feuilles

enz. enz.

Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt
bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsstraat.

VACANT.

Heineken's (oudste)

Glazenwasseber

Stoomjalouzieën

Rolluikenfabrie

KETTINGSTR. 6,

DEN HAAG.

v.h. Drie Hoekjes 3.

Telefoonnummer 2478.

AMSTERDAM, van der Holstraat 1.

UTRECHT, Potterstraat 20.

GILVERSUM, - ARNHEM, - NIJMEGEN

VACANT.

Gouden Medaille.

Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het meest
succes kan verwachten. Men vrage ter
overtuiging daarvan aan, de vele attesten van
erstelden, welke gaarne op aanvraag franco
thuis wrden gezonden. Nedeing of schrif-
telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMETJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN.

Succes bijna altijd zeker.

= „UNICUM.” =

„UNICUM”'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk
stof en model.

„UNICUM” heeft bekwame vaklieden voor het repareren

„UNICUM” heeft een 1e klas Coupeur voor het verma-

„UNICUM” zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947